
СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд

„Вероятностни подходи към потвърждението. Ролята на приорните вероятности в правенето на извод в полза на най-доброто обяснение“

на **Антон Добромиров Дончев** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.3. Философия (научна специалност „История на философията“)

от доц. д-р **Васил Бранимиров Видински**, СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „История на философията“;

Философия на Новото време и Съвременна философия

Дисертационният труд на Антон Дончев „Вероятностни подходи към потвърждението. Ролята на приорните вероятности в правенето на извод в полза на най-доброто обяснение“ е в обем 168 стр., от които 15 страници съставляват приложението, библиографията и индекса на използваните термини и понятия. Дисертацията се състои от увод, три глави и заключение. Библиографията включва 139 статии и книги на български и английски език. Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертацията и е в обем 52 стр., като съдържа библиография само на английски език от 56 заглавия.

(1) *Съвместимостта*. Изследването на Антон Дончев се съсредоточава върху един конкретен методологически проблем в рамките на философия на науката и по-специално в теорията на потвърждаването. А именно: изследването разглежда съвместимостта на два подхода – от една страна е вероятностният бейсиански подход (*BCT*) с акцент върху тежестта на емпиричните свидетелства. От друга страна е „изводът в полза на най-доброто обяснение“ (*IBE*) с акцент върху тежестта на качеството на обяснението. В първия случай се разглежда повишаването на вероятността на хипотезата чрез свидетелства. Във втория случай – как хипотезата обяснява по-добре свидетелствата в сравнение с алтернативни хипотези. Наблюдението на дисертанта е, че в рамките на това поле вече са се очертали две относително ясни позиции под формата на изключваща дизюнкция – или двата подхода не са съвместими, или те са напълно съвместими. Централното твърдение, което се защитава от Антон Дончев в този контекст, е формулирано по следния начин: **възможна е трета позиция на условна съвместимост между различни модели на двата подхода**. В дисертацията се предлага и **формален метод за определяне на условията за съвместимост** между конкретни модели на *BCT* и *IBE*. Т.е. при какви условия двата модела ще дават едни и същи резултати. Искам да отбележа, че и това централно твърдение, и методът, който предлага Антон Дончев, са приноси.

(2) *Експликацията*. С оглед на конкретния анализ в дисертацията се предлага и формална експликация на „извода в полза на най-доброто обяснение“. И тя гласи: най-доброто обяснение е онова, което има най-голяма обяснителна сила, която на свой ред може да бъде квантифицирана бейсиански. Съществуващите обаче бейсиански мерки на обяснителната сила не са адекватни според дисертанта и това е показано от него чрез два типа примери (фиктивни и реални). Затова е предложено следното: **вероятностната експликация** (чрез бейсианската мярка за обяснителна сила) **на понятието „най-добро обяснение“ да включва предходни (приорни) вероятности**. Дисертантът демонстрира убедително, че това би подобрило значително адекватността на понятието. Именно това е наречено от Антон Дончев централна теза на изследването (8 с.). Трябва да се посочи, че идеята в дисертацията за „експликация“ е свързана с прецизност и измерване; затова и самата „обяснителна сила“ трябва да бъде обект на измерване, точно както се мери потвърждението, т.е. става дума за нарастваща вероятностна функция.

ОБЩА ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Съдържателните проблеми, които разглежда Антон Дончев, са интересни и значими в рамките на едно конкретно философско направление и традиция. Това означава, че и темата, и подходът са добре прецизирани, така че да бъде постигнат ясен резултат. От тази гледна точка е похвално, че темата на дисертацията е значително стеснена от първоначалната идея за „Вероятностни подходи към потвърждението в науките за човека и в природните науки“. Съществено е да се отбележи, че изследването има не само теоретично, но би могло да има и *научно-приложно значение* заради формалния метод, предложен от дисертанта.

Целите в дисертацията са много добре формулирани, а *изводите* са внимателно обосновани. Дисертантът е бил **изключително внимателен към това какво действително твърди и какви са границите на решенията, които предлага**. Същото внимание е отделено и на *подробните реконструкции* на аргументите и възгледите в съвременните дебати, които са пряко релевантни към разглежданата тема. Това не е лека систематизация (особено по отношение на III глава), която сама по себе си е ценна и важна. Най-същественото обаче е, че реконструкциите са направени с добро и аналитично разбиране. На моменти липсва собствена оценка спрямо различните позиции в тези дебати; тази липса вероятно е основателна с оглед на обема на изложението и трудността на решенията.

Методът на изследване е съответен на задачите, които дисертантът си поставя. Не само това, но трябва изрично да се отбележи изключително внимателния *стил* на изложение. Той помага при четенето, а изложението е дори увлекателно, което не е изискване към дисертационните изследвания, но е добро предимство. Искам да отбележа обаче, че в случая става дума за нещо повече от стил, защото същинският резултат е разбираемостта и проверимостта на тезите, т.е. Антон Дончев демонстрира

изключително добро схващане за *научно изследване и научна аргументация*. Бих казал, че в това отношение дисертацията е **образцова**.

Приносите в автореферата са коректно представени и добре описани. Те се отнасят към двата централни проблема, които Дончев анализира. Първи проблем: липса на ясна експликация на понятието „най-добро обяснение“. Решението е принос номер 3 (също 4 и 5) в автореферата. Втори проблем: разглеждането на *BCT* и *IBE* като изключваща дихотомия – или напълно съвместими, или напълно несъвместими подходи. Решението на този проблем е принос номер 1 (и съответно 2) в автореферата.

Публикациите на дисертанта са не само достатъчно на брой, но искам да посоча, че тези, с които съм запознат, са много качествени. Радостно и показателно е, че Антон Дончев има вече и публикация по темата на дисертацията си в *Organon F*. Освен това прави впечатление включването му в различни научни общности, наличието на преподавателска дейност и множеството презентации. Ако наред с това се прибави и продължителния интерес към темата (засвидетелстван и през магистърската му теза), то се очертава много ясна картина: **става дума за последователна, качествена и сериозна изследователска дейност**. Именно това си личи и в самата дисертация.

КОМЕНТАРИ И ВЪПРОСИ

Антон Дончев не се насочва директно към разрешаване на дебата за съвместимостта или несъвместимостта между двата подхода (*BCT* и *IBE*) и това изглежда разумно решение. Като резултат идеята за цялостна интеграция на ниво подход е изоставена в изследването. Но изглежда, че докато няма цялостна интеграция на подходите, то губещи са най-вече „компатибилистите“. Причината е, че „съвместимостта на моделите при определени условия“, предложена от Дончев, не е съвместимост на самите подходи и не цели директна интеграция, а е само условна и частична съвместимост, както посочва самият той.

- Въпросът ми е: дали това все пак не е аргумент в полза на принципната несъвместимост на подходите (инкомпатибилизъм) или подобна интерпретация се отдалечава от убежденията на Антон Дончев?
- Тук изниква и един методологически въпрос – как всъщност се отнасят моделите спрямо подходите според дисертанта? Частичен отговор сякаш се открива в последното изречение на дисертацията (153 с.), но е интересно каква точно е тази (индуктивна) зависимост, за която става дума в твърдението: „съвместимостта между двата подхода зависи от *конкретните* модели на *BCT* и *IBE*, които искаме да сравним.“ (146 с.)?

В случая изследователските цели на Антон Дончев не са били свързани с детайлен анализ на социалния контекст на научната общност, с институционалните фактори при формиране на науката, с историческите или културни тенденции и т.н.

Това изобщо не е пропуск, а показва **ясно дефиниран обект на изследването**. Но в дисертацията многократно се появява – като част от аргументацията – позоваването на „мнението на учените“ или научната общност. Струва ми се, че този израз не е достатъчно експлициран и в някакъв смисъл принадлежи на друг регистър. Поне на пръв поглед „мнение на учените“ изисква насочване тъкмо към определена социална група или общност и скрито предпоставя идеята за консенсус, който не е задължителен в науката. Вероятно *експликацията* на това понятие би могла да бъде само от полза за изложението, за да се избегнат недоразумения.

Идеята за включване на предходните вероятности има важно значение за оценката, сравнението и квантифицирането на различни научни практики и аргументи. Но тук искам да направя едно допълнително уточнение. Тази идея, както демонстрира дисертантът, е изключително удачен абстрактен инструмент за оценяване на предварителните убеждения, субективните предразсъдъци (споменати около примера с континенталния дрейф), но освен това тук могат да влязат и по-общи културни представи, традиционни нагласи и т.н. Всичко това биха могли да бъдат съдържателни инстанции на $P(h)$. По такъв начин този абстрактен инструмент е **много добра генерализация** дори на съвсем различни философски традиции – а това ми се струва много ценно достижение, защото демонстрира ефективността и обхвата на добрата генерализация, но пък едновременно с това поставя и един допълнителен теоретичен въпрос. В анализа на примера за „хипотезата за континенталния дрейф“ дисертантът се заема да обясни защо повечето учени отхвърлят първоначално хипотезата на Вегенер. В тяхното обяснение, твърди Антон Дончев, влизат някакви допълнителни фактори отвъд $P(e|h)$ (очакваността на емпиричните свидетелства). Но в $P(h)$ – първоначалното убеждение в истинността на хипотезата – принудително ще влизат и рационални (133-134 с.), и не напълно рационални убеждения (134 с. и 139 с.). Смята ли дисертантът, че включването на убеждения, които не са напълно рационални, е теоретичен и практически проблем (дори с оглед на възможността за изчисление) пред използването на приорни вероятности?

Искам изрично да отбележа, че нито един от коментарите или въпросите не поставя под въпрос качеството на дисертацията, напротив, те са провокирани единствено от изключително интересната тема и смисленото, сериозно и приносно изследване на дисертанта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Антон Дончев „Вероятностни подходи към потвърждението. Ролята на приорните вероятности в правенето на извод в полза на най-доброто обяснение“ **отговаря напълно на изискванията** за придобиването на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.3. Философия. Като член на научното жури **ще гласувам убедено с „да“**.

Антон Дончев има безспорни аналитични качества и голям потенциал за научноизследователска дейност, искрено се надявам – извън конкретната защита на докторската му дисертация – те да бъдат реализирани по възможно най-добрият начин. Накратко казано: **качествата на неговата работа биха допринесли и за качеството на изследванията в научната общност като цяло.**

Дата: 7 юни 2018 г.

Подпис: .....

доц. д-р Васил Видински